

APPENDIX 13

(FAKALAH 13)

FAKATAHA'ANGA FAKAFONU 'A E KAU TAKI LOTU 'O TONGA

Office Linz: (676) 26 394, Fax (676) 24 020, e-mail: fllilo.fwc@gmail.com P.O.Box 57,
Halavaha'akolo, Nuku'alofa, Tongatapu, Tonga Is.

Lord Baron Fielakepa,
Sea 'o e Komisoni Fakatu'i ki he Kelekele,
'Ulu'i 'Ofisi 'o e Komisoni Fakatu'i ki he Kelekele,
Nuku'alofa,

30 'o Novema, 2011.

'Eiki Sea,

'Oku ou fai 'a e tohi ni mo e loto faka'apa'apa mo'oni ke fakahoko atu 'a e poupou ki he ngaahi fokotu'u 'aia na'e fai ki ai 'a e feme'a'aki mo e feitu'una 'i he fakataha 'a ho'o Komisoni Fakatu'i ki he Kelekele mo e Fakataha'anga Fakafonua 'a e Kau Taki Lotu 'o Tonga, 'aia na'e fakahoko 'i he 'aho Tusite, 19 'o Siulai, 2011.

Hange ko ia 'oku ha 'i he miniti 'o e fakataha 'oku ha atu 'i 'olunga, na'e fiema'u ke 'oatu ha ngaahi fakamatala poupou mei he Kau Taki Lotu ki he ngaahi fokotu'u na'e fokotu'u atu lolotonga 'a e fakataha, tautau tefito ki he fokotu'u 'uluaki 'oku ha atu 'i lalo. Na'e ha mahino mei he me'a 'a Lord Tupou, 'oku ngali faingamalie pe 'a e fokotu'u fika 2 ki he fika 6, he 'oku lolotonga fai 'iai pe 'a e ngaahi tu'utu'uni ki ai 'i he Lao Kelekele mo e ngaue 'oku lolotonga fakahoko, ka ko e fika 'uluaki 'oku mahu'inga ia ke fakahu he Lipooti ke fai ha tokanga mavahe ki ai. Ko ia ko e ngaahi fokotu'u eni:

1. Ke fengae'aki 'a e ngaahi Siasi mo e Pule'anga 'i he lisi 'o e ngaahi kelekele ki he ngaahi ako'anga 'oku 'i he malumalu 'o e ngaahi Siasi. Kole ke totongi 'e he pule'anga 'a e lisi 'o e ngaahi ako'anga 'oku malumalu 'o e ngaahi Siasi.
2. Ke liliu 'a e lisi 'o e kelekele 'o e ngaahi Siasi mei he lisi fakakongokonga ke lisi fakalukufua pe.
3. Ke fokotu'u ke vahe'i mavahe ha konga fonua 'i he kolo kotoa pe ke hoko ko ha pa'ake va'inga ma'ae kakai mo e fanau 'o e kolo.
4. Ke to e nounou ange 'a e taimi fanongonongo 'o e lisi kelekele 'a ia 'oku fakahoko ta'u 'e taha ki ha mahina pe 'e ono pe 'e nounou ange.
5. Ke 'i ai ha founa mavahe ki hono tauhi 'o e ngaahi lekooti faka-kelekele 'a e pule'anga pea ko e polokalama fakafonua.
6. Ke faka'ata 'o tufotufa mai 'a e ngaahi fokotu'u na'e fakahu mai ki he Komisoni Faka-Tu'i ki he Kelekele mei he kakai ki he kau Taki Lotu 'o ka 'ata ke fakahoko.

Ko e 'uhi ko e fiema'u ke fakahu atu ha fakamatala poupou fekau'aki mo e fokotu'u 'uluaki, 'oku makatu'unga ai 'a e fakahoha'a ni. Ko e fakamatala 'e ha 'i lalo ko e konga ia 'o e ngaahi fakamatala fekau'aki mo e ngaahi ako 'oku 'i he malumalu 'o e ngaahi Siasi he 'otu Tonga ni.

i. Lahi 'o e ngaahi ako'anga 'oku 'i he malumalu 'o e ngaahi Siasi

LAHI	AKO TOKAMU'A	AKO TEU	AKO KOLISI	AKO FAKATEKINIKALE	AKO TOHITAPU	AKO FAKA'UNIVESITI
77	21	23	24	5	2	2

ii. Ko e Siasi fakakatoa 'e 8 'oku 'iai 'e naungaahi ako'anga 'i he otu Tonga ni.

- Siasi Uesiliana Tau'atina 'o Tonga
- Siasi Katolika
- Siasi Tau'atina 'o Tonga.
- Saisi 'o Sisu Kalaisi mo e Kau Ma'oni'oni 'o e Ngaahi 'Aho ki Mui ni.
- Siasi Tokaikolo 'Ia Kalaisi
- Siasi 'Aho Fitu
- Siasi 'Ingilani
- Siasi Assembly of God

iii. Ko e fakatataa 'o e ngaahi fatongia 'oku fakafua 'e he ngaahi ako'anga 'o e ngaahi Siasi *ka 'oku fakasipinga 'aki pe 'a e Siasi 'e 3 mei he Siasi 'e 8 'oku ha 'i 'olunga.*

TA'U	TOKOLAHI 'O E FANAU AKO 'I HE NGAahi AKO'ANGA 'O E NGAahi SIASI	LAHI 'O E PA'ANGA KUO TOTONGI KI HE LISI 'A E NGAahi AKO'ANGA 'A E SIASI	LAHI 'O E PA'ANGA KUO FAKA'AONGA'I FAKATA'UKI HE NGAahi AKO'ANGA SIASI
2006	6,865	\$26,148-00	\$5,845,199-00
2007	6,698	\$25,848-00	\$8,721,633-00
2008	7,079	\$57,434-00	\$10,152,658-00
2009	7,620	\$57,055-00	\$10,733,038-00
2010	7,497	\$46,495-00	\$11,663,761-00

iv. *Ko e pa'anga lahi taha 'oku 'eke ke totongi 'e he ngaahi Siasi ki he ma'u tofi'a 'oku laka hake 'i he laui miliona ki he fakafou 'o ha fo'i lisi 'oha ako'anga pe 'e taha.*

Ko ia 'oku fai ai 'a e kole na'a lava a 'e he Pule'anga ke tokoni mai 'aki ki hono ako'i 'o e hakotupu 'o e fonua 'i he ngaahi ako'anga 'o e ngaahi Siasi 'aki 'a hono totongi 'o e Lisi 'o e ngaahi ako'anga.

'Oku 'amanaki 'a e Fakataha'anga Fakafonua 'a e Kau Taki Lotu 'o Tonga 'e tali lelei 'e he feitu'una 'a e kole 'oku fakahoko.

Faka'apa'apa atu,

Eiki 'Epikopo, Soane Patita Paini Mafi,
Sia 'o e Fakataha'anga Fakafonua 'a e Kau Taki Lotu

Faifekau Filifai'esea Lilo
Sekelitali